

MAKAM TANIMADA ÖNEM TAŞIYAN FAKTÖRLER VE ÖĞRENCİLERİN BASİT MAKAMLARI TANIMADAKİ YETERLİLİKLERİ

Yavuz ŞEN¹, Nabi BURÇ²

ÖZ

Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü öğrencilerine göre makam tanımada önem taşıyan faktörleri belirlemek ve bu öğrencilerin basit makamları tanıyıp tanıyamadıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan (örgün ve ikinci öğretim) öğrencilerden random yöntemiyle seçilen 40 kişiden oluşmaktadır. Araştırma betimsel desenden oluşan bir çalışmadır. Araştırmada öğrencilere göre makam tanımada önem taşıyan faktörleri belirlemek ve bu öğrencilerin basit makamları tanıyıp tanıyamadıklarını tespit edilebilmesi için genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, işitilen makamları tanımada, “makamın seyri, ezgisel çizgisi”, “makamın dizisi”, “ezginin başlangıç sesi”, “ezginin bitiş sesi (tam kalış)”, faktörlerinin çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin seslendirilen seyirlerdeki makamları tanıma oranları en çoktan aza sıralandığında; sırasıyla Büselik, Karcıgar, Hicaz, Rast, Hüseyinî, Uşşak, Nevâ, Kürdî, makamlarının olduğu görülmüştür. En az tanınan makamın ise Basit Suzınak olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında, öğrencilerin makamları tanıma oranlarının (% 71.7) iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Makam, basit makamlar, makam tanıma, yeterlilik, faktörler.

¹ Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, Erzurum/Türkiye, yavuzsen(at)atauni.edu.tr

² Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzik Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Erzurum/Türkiye, nburch90(at)hotmail.com

FACTORS OF IMPORTANCE IN RECOGNIZING THE MUSICAL MODES AND STUDENTS' COMPETENCIES IN RECOGNIZING THE SIMPLE MODES

ABSTRACT

This study is intended to determine the factors of importance in recognizing the musical modes according to the students of the Department of Musical Sciences at the Faculty of Fine Arts, Ataturk University, and to find out whether these students can recognize the simple modes or not. The study group consists of randomly chosen 40 students in the 3rd and 4th years of the Department of Musical Sciences at the Faculty of Fine Arts, Ataturk University. The study is composed of a descriptive pattern. In the study, the general survey method has been used to determine the factors of importance in recognizing the modes from the students' perspectives and to discover if they can recognize these modes. It has been concluded in the study that the following factors are very important in recognizing the modes heard: "flow of the mode, its melodic line", "scale of the mode", "the starting note of the melody" and "the ending note of the melody". The rate at which the participant students can recognize the modes can be given in the descending order as follows: Bûselik, Karcıgar, Hicaz, Rast, Hüseyinî, Uşşak, Nevâ and Kürdî. The mode which they can recognize the least of all is determined as Basit Suzınak. A general look at the students' competency has shown that the students have a good level of competency (71.7%) in recognizing the modes.

Key Terms: Mode, simple modes, mode recognizing, competency, factors.

Şen, Yavuz ve Burç, Nabi. "Makam Tanımada Önem Taşıyan Faktörler ve Öğrencilerin Basit Makamları Tanımadaki Yeterlilikleri". *idil* 5.27 (2016): 1937-1965.

Şen, Y. ve Burç, N. (2016). Makam Tanımada Önem Taşıyan Faktörler ve Öğrencilerin Basit Makamları Tanımadaki Yeterlilikleri. *idil*, 5 (27), s. 1937-1965

Giriş

Müzik, seslerle anlatılan bir sanattır. Malzemesi seslerdir; sesleri birleştirip düzenleyen ve bir anlatım sanatına dönüştüren ise insandır (Say, 2009: 17). Müzik, seslerin ilmi ve seslerin insanların karakter ve duyuşlarına uygun bir şekilde düzenlenmesi ve kullanılması sanatıdır. Müzikte en önemli elemanlar ses ve ritimdir (Sidal, 1985: 1).

Müzik, insanın iç dünyasını gizemli bir biçimde yansıtan, ritmik, melodik ve ahenkli bir güzellik aracıdır. Müzik, içerdği/yansıttığı tüm anlamları, işlevleri, farklılıkları, zenginlikleri ile insan için, insan tarafından, insanı anlatan felsefi, estetik, sanatsal bir oluşumdur (Şen, 2016: 63).

Müzik ilminin kapsamında; fizik, matematik, edebiyat, tarih, coğrafya, arkeoloji, felsefe gibi ilimlerle estetik gibi birçok konular girer. Tarih boyunca müziğin pek çok edebi ve ilmi tarifleri yapılmıştır. Bir duygu, bir düşünce ve fikri doğal bir olayı anlatmak gayesiyle, ölçülü ve ahenkli seslerin belli bir sanat anlayışı içerisinde, ritimli veya ritimsiz olarak estetik bir şekilde bir araya getirilme sanatıdır. Her ilmin bağlı olduğu bir takım kurallar vardır. Müzik de bir ilim olduğuna göre, onun da bir takım kuralları vardır. Müziğin bağlı olduğu her türlü kuralı kapsayan ilme müzik nazariyatı denir (Özkan, 2011: 35).

Bu araştırmada, öğrencilere göre makam tanımada önem taşıyan faktörler ve basit makamları tanımadaki yeterlilikleri araştırıldığından; müzikal işitme, Türk müsikisinde ses sistemi, makam kavramı ve basit makamlar hakkında bilgilere kısaca yer verilmiştir.

1. Müzikal İşitme

“Düşüncelerin sözcüklerle açıklanmaya başlamasından bu yana işitmenin insan yaşamındaki etkisi daha fazla önem kazanmış ve bu bağlamda eğitim ve öğretimdeki rolü geniş çapta artmıştır. İşitme, bireyin müzikal ortamda bulunmasına ve müzik eğitimi almasına paralel olarak müzikal işitme ve algılama sürecine dönüşür. Müzikal işitme eğitimi ise bireyin işitme yoluyla müzikal öğeleri, tek sesi ya da çok ses kümelerini, ezgi ve ritimleri algılamasını, bunları belleğe alıp tekrar etmesini ve gerektiğinde notalara aktarmasını sağlamaktır” (Özçelik vd., 1998: 71).

“Müziksel algılama ve bellekle ilgili olarak müzik öğelerinin irdelenmesini konu alan birçok araştırmanın ağırlık noktasında genelde ses perdelerinin algılanması bulunmaktadır. Ancak sadece müziksel yetenek ses ve perde işitme becerisi ile

açıklanamaz. Müziksel yetenek iyi düzeyde bir müziksel algılama ve müziksel bellek ile örtüşmektedir. Müzikte algılama ve anımsama sadece sesler, ses aralıkları, gürlük, ritim, melodi gibi müziğin öğelerini olduğu gibi algılamak ve hatırlamakla mümkündür. Müziğin bütün olarak algılanması ve hatırlanmasına ilişkin olarak kısa süreli bellekte melodinin nasıl anımsandığını araştıran çalışmalarda müziğin kısa süreli belleğe girme ve orada kalma sürecine odaklanmıştır. Bu araştırmalar melodi hattının algılamada ve anımsamada etkisinin çok önemli olduğunu göstermiştir. Bellek için önemli olan melodinin hattı veya seyridir” (Peynircioğlu, 1996’dan akt. Yayla, 2006: 35).

“İşitme kabiliyeti, öğrenci sadece çalgı çalıyor olsa da gerekli olan bir özelliktir ve solfej, bestecilik, düzenleme yapmak, notaları, aralıkları ve dizileri tanımlayabilmek ve birbirinden rahatça ayırt edebiliyor olabilmek gibi pek çok aktivitede ihtiyaç duyulacak bir beceridir. Öğrenci, bu yeteneğini geliştirebilmek için özel bir çalışmaya ve süreye ihtiyaç duyar” (Babacan, 2015: 25).

2. Türk Mûsikîsinde Ses Sistemi ve Makam Kavramı

Geleneksel Türk Sanat Müziği’nin kendine özgü bir sistemi vardır. Türk Sanat Müziği, yetiştirdiği kuramcılarının ortaya koyduğu kurallar çerçevesinde yürütülmüş ve günümüze gelmiştir. Bu sistemi özel kılan ise yarım aralıktan küçük, komalı aralıkların bulunmasıdır (Yıldız, 2013: 13).

Tanrıkorur (1998) “makamı ‘kâme’ kökünden türetilmiş” olarak tarif etmektedir (s. 29). “Makam kelimesinin mûsikîdeki anlamı ise durulacak perde olarak tanımlanır” (Akdoğan, 1999: 150). “Makam tarifleri günümüze doğru gelindikçe daha ayrıntılı yapılmaya başlanmış ve makamların yüzyıllar içerisinde değişim çizgilerinin incelenmesi üzerine yapılan bir çalışmada sınıflandırmaların önemli biçimde değiştiğini gösteren belge Kantemir Edvarı olarak nakledilmiştir” (Levendoğlu, 2002: 214).

Kantemiroğlu Edvarı’nda belirtilen genel ifadeler, geçen zaman içerisinde makamların içerisinde yer alan çeşni ve geçkilere kadar özelleşmiştir. Son dönem makam tanımlarında Arel makamı şöyle açıklamıştır; Dizide seslerin durakla ve güçlü ile münasebetlerinden doğan hususiyete “makam” denilir (Akt. Karaduman, 2011: 29).

Özkan (2011) makamı, asma karar perdesi kavramını da ekleyerek şu şekilde açıklamıştır: “Dizi makamın esasını teşkil eder. Fakat dizide belli kurallarla

gezinilmezse makam meydana gelmez. Başka bir tarifile makam, bir dizide durak, güçlü, asma karar münasebetidir” (s. 94).

“Bu alanda teknolojinin de gelişimi ile daha az hata ile çalışmak mümkün olmaya başlamış, makam tanımları bilgisayarlarda yapılacak küçük programlarla bile grafiksel olarak ortaya konabilmiştir. Sadece bir tuşa basarak bütün eserler üzerinde inceleme yapma imkânı ortaya çıkmış ve doğal olarak sonuçlarda da değişiklikler meydana gelmiştir” (Arapgırlıoğlu, 2003: 162).

Araştırmada öğrencilerin dinledikleri basit makamları tanımadaki yeterliliklerinin tespitine yer verileceğinden basit makamların genel özellikleri, makam dizileri ve araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneklerine yer verilmiştir.

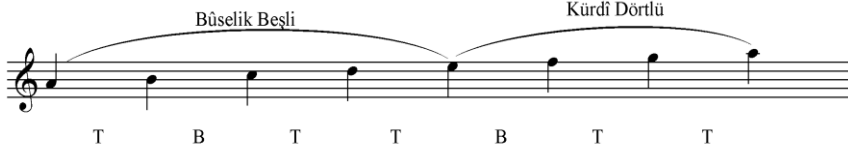
2.1. Basit Makamlar

Bir makamın basit makam sayılabilmesi için aşağıdaki şartlara uyması gereklidir:

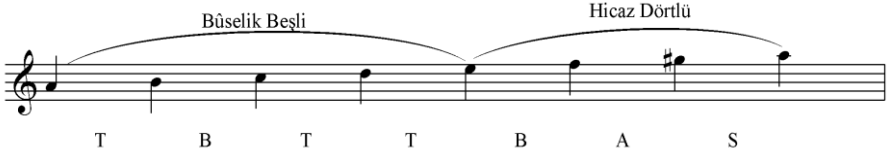
1. Bir dörtlü ile beşliden veya bir beşli ile bir dörtlüden meydana gelmiş bir dizisi olmalı,
2. Dörtlü ve beşliler tam dörtlü ve beşli olmalı,
3. Güçlü perdeleri dörtlü ile beşlinin veya beşli ile dörtlünün ek yerinde olmalı,
4. Sekiz sesli bir dizisi olmalı ve bu dizi makamın bütün özelliklerini taşımalı (Özkan, 2011: 116). Açıklanmış olan 6 tane dörtlü ve 6 tane beşlinin çeşitli şekillerde eklenmeleri suretiyle bugün mûsikîmizde kullanılan 13 tane basit makam meydana gelmiştir (Sıdal, 1985: 41).

Bu araştırmada, 13 basit makamdan Uşşak (Uşşak ve Beyati), Neva (Neva ve Tahir), Hicaz (Hicaz Ailesi) makamları benzerliklerinden dolayı ve öğrencilerin dinledikleri makamları tanıyabilme açısından birlikte düşünülüp 9 makam (Bûselik, Uşşak, Hüseyinî, Nevâ, Rast, Kürdî, Karcıgar, Hicaz, Basit Suzinâk) hakkında bilgi verilerek örnek seyirler hazırlanmıştır.

2.1.1. Bûselik Makamı

Şekil 1. Buselik makamı dizisi

Şekil 2. Buselik makamına ait ikinci tip dizi

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Ses değiştirici işaret yoktur.

Seyri: Çıkıcıdır.

Dizisi: İki tip dizisi vardır.

Güçlüsü: Hüseyinî perdesidir.

Yedeni: Nîm Zîrgüle perdesidir (Özkan, 2011: 122).

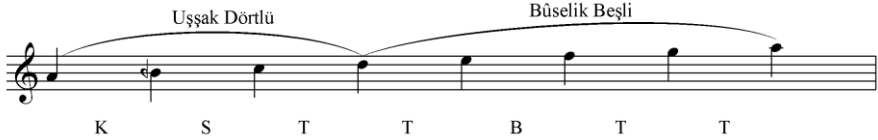
Seyir: “Durak perdesi civarından seyre başlanılır. Dizinin iki tarafında karışık gezinildikten sonra güçlüde yarım karar yapılır. Ya bütün dizide karışık gezinip veya istenirse genişlemiş kısımda da dolaşıldıktan sonra Dügâh perdesinde çoğunlukla yedenli tam karar yapılır” (Özkan, 2011: 124).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 3. Bûselik makamında yazılmış örnek seyir

2.1.2. Uşşak Makamı

Şekil 4. Uşşak makamı dizisi

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Si koma bemolü

Seyri: Çıkıcıdır.

Dizisi: Dügâhta Uşşak Dörtlü, Hüseyînde Kürdi Dörtlü.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir

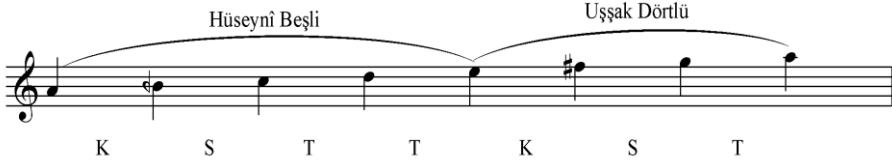
Seyir: “Yedeni olan rast perdesi birçok eserin başlangıç ve bitişinde vurgulanır. Bu vurgular dokunuş ya da kısa kalışlarla yapılır. Uşşak eserler yeden, durak ve yardımcı durak perdesini belirterek başlar. İlk kalış yardımcı durağı olan Nevâ perdesinde yapılır. Bu perdenin işlenişinde genellikle Büselik etkileri görülür. Pest perdeler işlendiğinde sol ve re rast etkileri görülür. İkinci perdedeki Segâh, en çok vurgulanan perdelerden biridir. Aynı zamanda bulunduğu yapıya göre Uşşak makamının en çok değişkenlik gösteren perdesidir” (Özgür ve Aydoğan, 2015: 104). Uşşak ve Beyati makamı birlikte düşünülmüştür.

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 5. Uşşak makamında yazılmış örnek seyir

2.1.3. Hüseyinî Makamı

Şekil 6. Hüseyinî makamı dizisi

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Si koma bemolü, fa bakiye diyezi

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Dügâhta Hüseyinî Beşli, Hüseyinîde Uşşak Dörtlü.

Güçlüsü: Hüseyinî perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.

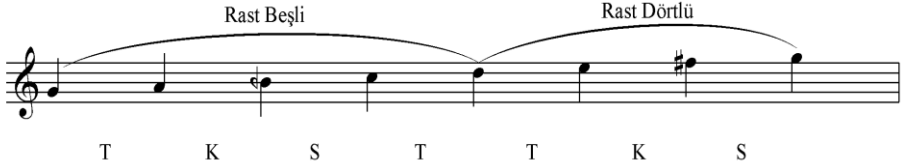
Seyir: “Genelde Rast perdesini göstererek Dügâh üzerindeki Uşşak ile seyre başlar. Yegâh üzerinde rast gösterilmesi gelenektir. Dügâh üzerinde yapılan seyirlerde Buselik nedeniyle yerinde Hümayun, Kürdi ve özellikle Rast makamlarına geçkiler göze çarpar. Rast perdesini vurgulayarak rastta karar verir” (Yavuzoğlu, 2011: 71).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 7. Hüseyinî makamında yazılmış örnek seyir

2.1.5. Rast Makamı

Şekil 10. Rast makamı dizisi

Durağı: Rast perdesidir.

Donanım: Si koma bemolü, fa bakiye diyezi

Seyri: Çıkıcıdır.

Dizisi: Rastta Rast beşli, Nevâda Rast dörtlü.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Irak perdesidir.

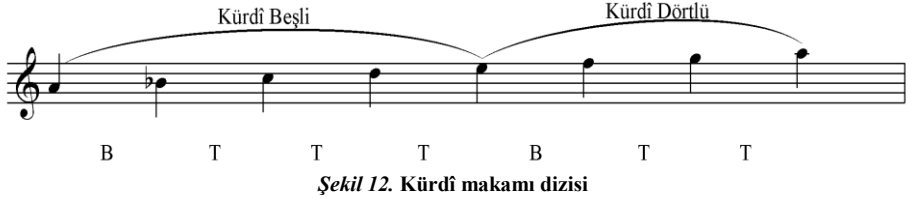
Seyir: “Karar perdesi veya civarından seyre başlanır. Yerindeki Rast beşlisinde veya pest tarafta müzik cümleleri yaptıktan sonra Nevâ perdesine gelerek rast çeşnisiyle yarım karar yapar. Daha sonra Nevâ perdesi üzerindeki Rast dörtlüsünde veya Buselik dörtlüsünde müzik cümleleri yaparak tiz durak gerdaniye perdesine çıkar. İstenirse tiz taraftaki genişlemiş bölgede de müzik cümleleri yaptıktan sonra aynı şekilde geri döner ve bu arada gerekli yerlerde gerekli asma kalışlar da gösterilip yerindeki rast beşlisiyle yedenli bir şekilde karar verilir” (Gerçek ve Haşhaş, 2009: 39).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 11. Rast makamında yazılmış örnek seyir

2.1.6. Kürdî Makamı

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Si küçük mücennep bemolü

Seyri: Çıkıcı, bazen inici-çıkıcı.

Dizisi: Dügâhta Kürdî dörtlü, Nevâda Bûselik beşli.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.

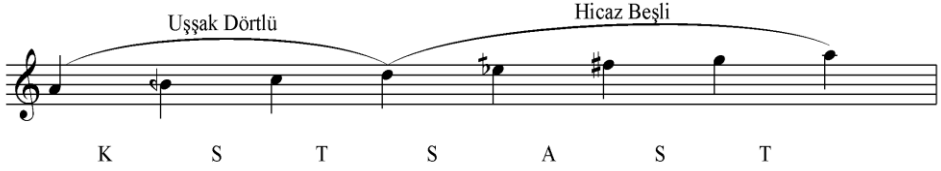
Seyir: “Durak veya güçlü civarından seyre başlanır. Dizide karışık gezinip güçlü Nevâ perdesinde Bûselikli yarım karar yapılır. Daha sonra Dügâh perdesinde Kürdî çeşniyle tam karar yapılır” (Özkan, 2011: 134).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 13. Kürdî makamında yazılmış örnek seyir

2.1.7. Karcıgar Makamı

Şekil 14. Karcıgar makamı dizisi

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Si koma bemolü, mi bakiye bemolü, fa bakiye diyezi

Seyri: İnici-çıkıcı.

Dizisi: Dügâhta Uşşak dörtlü, Nevâda Hicaz beşli.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir.

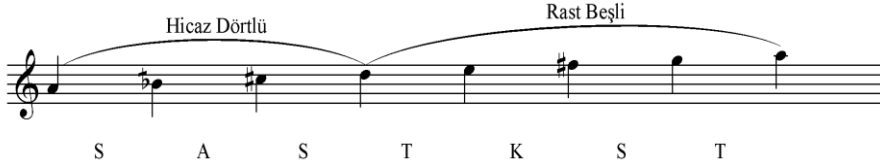
Seyir: Çoklukla Çargâh ve Nevâ perdelerinde terennüme başlayarak Hisar, Eviç, Gerdâniye, Muhayyer ve bazen Tiz Segâh ve Tiz Nevâ perdelerine kadar yükselip aynı şekilde Nevâ perdesine inerek burada kısa duruşlar yaptıktan sonra aynı perdelerle karara doğru inip Çargâh ve Uşşak perdeleri kullanarak Dügâh perdesinde karar verir. Nadiren karar esnasında Rast perdesi kullanıldığı da olur. Makamın hususî çeşnisi Nevâ perdesi üzerinde kısa duruşlar yapmak ve tiz tarafta Gerdâniye ve Muhayyer perdeleri üzerinde hafifçe durmak, karar esnasında da Uşşak perdesini kullanmak suretiyle meydana getirilir (Karadeniz, 1965: 101).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 15. Karcıgar makamında yazılmış örnek seyir

2.1.8. Hicaz Makamı

Şekil 16. Hicaz makamı dizisi

Durağı: Dügâh perdesidir.

Donanım: Si bakiye bemolü, do bakiye diyezi, fa bakiye diyezi

Seyri: İnici-çıkıcı.

Dizisi: Dügâhta Hicaz dörtlü, Nevâda Rast beşli.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Rast perdesidir (Gerçek ve Haşhaş, 2009: 79).

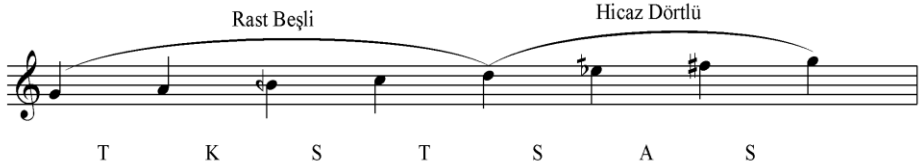
Seyir: “Güçlü Nevâ perdesi civarından seyre başlanır. Diziyi meydana getiren çeşnilerde karışık gezindikten sonra güçlü Nevâ perdesinde Rast çeşnili yarım karar yapılır. Bu arada gerekli yerlerdeki gerekli geçki ve asma kalışlar da gösterilerek Dügâh perdesinde hicaz çeşnisiyle yedenli veya yedensiz karar verilir” (Gerçek ve Haşhaş, 2009: 80). Hicaz Ailesi Makamları birlikte düşünülmüştür.

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 17. Hicaz makamında yazılmış örnek seyir

2.1.9. Basit Suzinâk Makamı

Şekil 18. Basit Suzinâk makamı dizisi

Durağı: Rast perdesidir.

Donanım: Si koma bemolü, mi bakiye bemolü, fa bakiye diyezi

Seyri: İnici-çıkıcıdır.

Dizisi: Rastta Rast beşli, Nevâda Hicaz dördlü.

Güçlüsü: Nevâ perdesidir.

Yedeni: Irak perdesidir (Akdoğan, 1993: 52).

Seyir: “Nevâ perdesi üzerinde seyre başlar. Buradaki Hicaz çeşnisinin uzantısı genelde Hümayun dizisidir. Segâh perdesi üzerinde asma kalışlar yapar. Rast perdesi üzerinde Rast çeşnisi Rast makamıyla ortak çeşni olduğundan Nevâ perdesi üzerinde Rast, çoğunlukla da Buselik göstererek Rast makamına geçilmesi Suzinâk Makamının özelliklerindendir. Burada Nihavend ile de ilişkiye girer. Suzinâk makamındaki Nevâ üzerindeki Hicaz çeşnisinin Zirgüleli hicaz dizisiyle ortak çeşni olması nedeniyle Rast perdesi üzerindeki Hicaz ile biter ise ‘Zirgüleli Suzinâk’ adını alır” (Yavuzoğlu, 2011: 71).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan seyir örneği:

Şekil 19. Basit Suzinâk makamında yazılmış örnek seyir

3. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, “makam tanımada önem taşıyan faktörler nelerdir ve öğrenciler, basit makamları dinleyerek tanıyabiliyorlar mı?” şeklinde belirlenmiştir.

4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri bölümü öğrencilerine göre makam tanımada önem taşıyan faktörleri belirlemek ve bu öğrencilerin basit makamları tanıyıp tanıyamadıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma, öğrencilerin Türk müziği makamlarını tanıma ve öğrenme durumları üzerine uygulama boyutu ile gerçekleştirilen az sayıda çalışmalardan birisi olma yönüyle önem taşımaktadır.

5. Yöntem

Bu araştırma betimsel desenden oluşan bir çalışmadır. Araştırmada öğrencilere göre makam tanımada önem taşıyan faktörleri belirlemek ve bu öğrencilerin basit makamları tanıyıp tanıyamadıklarını tespit edilebilmesi için genel tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2015: 77). Araştırmanın problem cümlesine cevap aranabilmesi için; öğrencilere göre makam tanımada önem taşıyan faktörleri belirlemek için anket uygulanmıştır. Bu öğrencilerin basit makamları tanıyıp tanıyamadıklarını tespit etmek, araştırmanın uygulama boyutu ile gerçekleştirilmiştir.

5.1. Araştırmanın Çalışma Gurubu

Bu araştırmanın çalışma gurubu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri bölümü 3. ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan (örgün ve ikinci öğretim) öğrencilerden random yöntemiyle seçilen 40 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubundaki öğrenciler araştırma içeriğini kapsayan dersleri; sekiz yarıyıldan oluşan lisans programında 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. yarıyıl da Türk Sanat Müziği nazariyatı dersi (iki saat), 4., 5., 6., 7., 8. yarıyıl da Türk Sanat Müziği repertuvar dersi (iki saat) adı altında zorunlu olarak almaktadırlar (eobs.atauni.edu.tr/Program/P3.aspx).

5.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak, demografik bilgilerin elde edilebilmesi için 10 maddeden oluşan kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Diğer bir veri toplama aracı ise; Başuğur'un (2013) "İşitilen Makamı Tanımada Önem Taşıyan Faktörler" isimli doktora tezindeki 17 maddeden oluşan "İşitilen Makamları Tanımada Önem Taşıyan Faktörler Anket Formu" araştırmaya uyarlanarak kullanılmıştır. Başuğur tarafından hazırlanan ankette "dinlenen eserlerin makamını tanımada size göre önem derecesi" boyutu dikkate alınmış, "eğitiminizdeki ağırlığı" adlı boyut değerlendirme dışında tutulmuştur. Bu form tablo 1'de gösterilmiştir.

Araştırmacılar tarafından öğrencilerin basit makamları tanımadaki yeterliliklerini tespit edebilmek için 13 basit makamdan Uşşak (Uşşak ve Beyati), Neva (Neva ve Tahir), Hicaz (Hicaz Ailesi) makamları benzerliklerinden dolayı ve öğrencilerin dinledikleri makamları tanıyabilmesi açısından birlikte düşünülüp 9 makamda (Büselik, Uşşak, Hüseyinî, Nevâ Rast, Kürdî, Karcıgar, Hicaz, Basit Suzinâk) örnek seyirler hazırlanmıştır. Bu seyirler araştırmacılar dışında üç uzmanın da görüşü alınarak son haline getirilmiştir. Öğrencilere tanbur sazıyla çalınıp dinletilen makamsal ezgilerden dönüt alınabilmesi için dokuz soru (her bir makam için hazırlanmış seyirler) ve her soru için dokuz seçenekten (makam adları) oluşturulmuş olan makam tanıma formu ile veriler elde edilmiştir.

Tablo 1. İşitilen Makamları Tanımda Önem Taşıyan Faktörler Anket Formu

Dinlediğiniz eserin makamını tanımanızda aşağıdaki faktörlerin etkisini önem derecelerine göre işaretleyiniz						
S.Nu.	FAKTÖRLER	SİZE GÖRE ÖNEM DERECEŚİ				
		HİÇ (0)	AZ (1)	ORTA (2)	ÇOK (3)	ÇOK FAZLA (4)
1	Makamın seyri, ezgisel çizgisi	()	()	()	()	()
2	Seyirde inicilik, çıkıcılık	()	()	()	()	()
3	Makamın dizisi	()	()	()	()	()
4	Ezginin başlangıç sesi	()	()	()	()	()
5	Ezginin bitiş sesi (tam kalış)	()	()	()	()	()
6	Yarım Kalışlar	()	()	()	()	()
7	Asma Kalışlar	()	()	()	()	()
8	Geçkiler	()	()	()	()	()
9	Daha önce makamı bilinen bir esere, ezgiye benzerlik	()	()	()	()	()
10	Ses alanı	()	()	()	()	()
11	Kalıplaşmış ezgiler	()	()	()	()	()
12	Perdeler, aralıklar	()	()	()	()	()
13	Dörtlü ve beşliler	()	()	()	()	()
14	Eseri daha önce dinlemiş olma	()	()	()	()	()
15	Eseri daha önce icra etmiş olma	()	()	()	()	()
16	Çalgının perde, tel, pozisyon durumunu düşünmek, göz önünde bulundurmamak	()	()	()	()	()
17	İşsel bilgiler (nedeni tarif edilemeyen örtülü bilgiler)	()	()	()	()	()

5.3. Verilerin Analizi

Araştırmada, demografik bilgilere verilen cevapların ve işitilen makamları tanımda önem taşıyan faktörleri tespit edebilmek için “hiç”, “az”, “orta”, “çok”, “çok fazla” seçeneklerine verilen yanıtların sıklıkları, frekans (f) ve yüzde (%) değerleri şeklinde ifadelendirilmiştir. Öğrencilerin basit makamları tanımdaki yeterliliklerinde ise kişi sayısı (n) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Bu verilerin değerlendirilmesinde, SPSS istatistik 17.0 programı kullanılmıştır.

6. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ilk olarak araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri, işitilen makamları tanımda önem taşıyan faktörlere ilişkin verilerin dağılımı ve öğrencilerin dinledikleri makamları tanıma oranlarının yer aldığı tablolar frekans (f) ve yüzde (%) değerleri ile verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	27	67,5
Kadın	13	32,5
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde; % 67,5'inin erkek (27 kişi), % 32,5'inin ise kadın (13 kişi) olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Araştırmaya Katılanların Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş	f	%
20-24 arası	25	62,5
25-29 arası	11	27,5
30 ve üzeri	4	10
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, yaşlarına ilişkin tablo incelendiğinde; % 62,5'inin (25 kişi) 20-24 aralığında, % 27,5'inin (11 kişi) 25-29 yaş aralığında, % 10'unun ise (4 kişi) 30 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılanların Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	f	%
3. Sınıf	23	57,5
4. Sınıf	17	42,5
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kaçınıcı sınıfta olduklarına ilişkin tablo incelendiğinde; % 57,5'inin (23 kişi) 3. sınıf, % 42,5'inin ise (17 kişi) 4. sınıf olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Araştırmaya Katılanların Mezun Oldukları Liselere Göre Dağılımı

Mezun Olunan Lise	f	%
AGSL	7	17,5
Lise (Diğer)	33	82,5
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, mezun oldukları liselere göre dağılımlarına ilişkin tablo incelendiğinde; % 17,5'inin (7 kişi) AGSL mezunu olduğu, % 82,5'inin ise (33 kişi) diğer liselerden mezun olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Araştırmaya Katılanların Ağırlıklı Olarak Dinledikleri Müzik Türüne Göre Dağılımı

Ağırlıklı Olarak Dinlenen Müzik Türü	f	%
Türk Sanat Müziği	17	42,5
Türk Halk Müziği	16	40
Klasik Batı Müziği	3	7,5
Pop Müzik	2	5
Diğer Müzikler	2	5
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, ağırlıklı olarak dinledikleri müzik türüne ilişkin tablo incelendiğinde; % 42,5'inin (17 kişi) Türk Sanat Müziği, % 40'ının (16 kişi) Türk Halk Müziği, % 7,5'inin (3 kişi) Klasik Batı Müziği, % 5'inin (2 kişi) Pop Müzik, % 5'inin ise (2 kişi) diğer müzikleri dinlediği görülmüştür.

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Repertuvar Sayılarına Göre Dağılımı

Genel Repertuvar Sayısı	f	%
40	2	5
50	4	10
60	1	2,5
80	1	2,5
85	1	2,5
100	7	17,5
150 ve üzeri	24	60
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bildikleri repertuvar sayılarına (Yaklaşık sayı) ilişkin tablo incelendiğinde; % 5'inin (2 kişi) 40, % 10'unun (4 kişi) 50, %

2,5'inin (1 kişi) 60, % 2,5'inin (1 kişi) 80, % 2,5'inin (1 Kişi) 85, % 17,5'inin (7 kişi) 100, % 60'ının (24 kişi) ise 150 ve üzeri repertuarı olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Araştırmaya Katılanların Bireysel Çalgılarına Göre Dağılımı

Anaçalğı	f	%
Bağlama	13	32,5
Keman	7	17,5
Gitar	7	17,5
Tanbur	4	10
Ud	3	7,5
Flüt	2	5
Mey	1	2,5
Trombon	1	2,5
Klarnet	1	2,5
Klasik Kemençe	1	2,5
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bireysel çalgılarına göre dağılımı incelendiğinde; % 32,5'inin (13 kişi) bağlama, % 17,5'inin (7 kişi) keman, % 17,5'inin (7 kişi) gitar, % 10'unun (4 kişi) tanbur, % 7,5'inin (3 kişi) ud, % 5'inin (2 kişi) flüt, % 2,5'inin (1 kişi) mey, % 2,5'inin (1 kişi) trombon, % 2,5'inin (1 kişi) klarnet, % 2,5'inin (1 kişi) klasik kemençe çaldığı görülmüştür.

Tablo 9. Araştırmaya Katılanların Çalgılarını İcra Ettikleri Yıllara Göre Dağılımı

Çalgılarını İcra Etme Yılı	f	%
3 yıl	10	25
4 yıl	6	15
5 yıl	4	10
6 yıl	3	7,5
7 yıl	2	5
8 yıl	7	17,5

9 yıl	2	5
10 yıl ve üzeri	6	15
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, çalgılarını icra ettikleri yıllara göre dağılımı incelendiğinde; % 25'inin (10 kişi) 3 yıldır, % 15'inin (6 kişi) 4 yıldır, % 10'unun (4 kişi) 5 yıldır, % 7,5'inin (3 kişi) 6 yıldır, % 5'inin (2 kişi) 7 yıldır, % 17,5'inin (7 kişi) 8 yıldır, % 5'inin (2 kişi) 9 yıldır, % 15'inin (6 kişi) 10 yıl ve üzeri çalgı icra ettikleri görülmüştür.

Tablo 10. Araştırmaya Katılanların Bir Günde Çalgı İcrasına Ayırdıkları Zamana Göre Dağılımı

Bir Günde Çalgı İcrasına Ayırılan Zaman	f	%
30 dk	4	10
60 dk	11	27,5
75 dk	1	2,5
90 dk	5	12,5
120 dk	5	12,5
150 dk	3	7,5
160 dk	1	2,5
180 dk ve üzeri	10	25
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bir günde çalgı icrasına ayırdıkları zaman incelendiğinde; % 10'unun (4 kişi) 30 dakika, % 27,5'inin (11 kişi) 60 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 75 dakika, % 12,5'inin (5 kişi) 90 dakika, % 12,5'inin (5 kişi) 120 dakika, % 7,5'inin (3 kişi) 150 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 160 dakika, % 25'inin (10 kişi) 180 dakika ve üzeri zaman ayırdığı görülmüştür.

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Bir Günde Makamsal Müzik Dinlemeye Ayırdıkları Zamana Göre Dağılımı

Bir Günde Makamsal Müzik Dinlemeye Ayırılan Zaman	f	%
10 dk	1	2,5
15 dk	1	2,5
20 dk	3	7,5
45 dk	1	2,5
60 dk	21	52,5
70 dk	1	2,5
75 dk	1	2,5
120 dk	4	10
150 dk	1	2,5
180 dk ve üzeri	6	15
Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir günde makamsal müzik dinlemeye ayırdıkları zamana göre dağılıma ilişkin tablo incelendiğinde; % 2,5'inin (1 kişi) 10 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 15 dakika, % 7,5'inin (3 kişi) 20 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 45 dakika, % 52,5'inin (21 kişi) 60 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 70 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 75 dakika, % 10'unun (4 kişi) 120 dakika, % 2,5'inin (1 kişi) 150 dakika, % 15'inin (6 kişi) 180 dakika ve üzeri makamsal müzik dinlediği tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgilerine değinildikten sonra, işitilen makamları tanımada önem taşıyan faktörlere ilişkin veriler aşağıdaki tabloda frekans (f) – yüzde (%) değerleriyle birlikte sunulmuştur.

Tablo 12. İşitilen Makamları Tanımada Önem Taşıyan Faktörlere İlişkin Dağılımı Gösteren Genel Tablo

Seçenekler	S 1	S 2	S 3	S 4	S 5	S 6	S 7	S 8	S 9	S 10	S 11	S 12	S 13	S 14	S 15	S 16	S 17
Hiç	f 0 %	f 2 %	f 0 %	f 2 %	f 1 %	f 0 %	f 0 %	f 0 %	f 0 %	f 2 %	f 0 %	f 0 %	f 2 %	f 1 %	f 1 %	f 3 %	f 3 %
Az	f 0 %	f 1 %	f 3 %	f 3 %	f 1 %	f 6 %	f 7 %	f 4 %	f 2 %	f 0 %	f 5 %	f 4 %	f 5 %	f 3 %	f 3 %	f 5 %	f 5 %
Orta	f 7 %	f 8 %	f 4 %	f 6 %	f 4 %	f 14 %	f 13 %	f 12 %	f 8 %	f 10 %	f 11 %	f 9 %	f 6 %	f 6 %	f 6 %	f 5 %	f 12 %
Çok	f 12 %	f 15 %	f 7 %	f 7 %	f 13 %	f 9 %	f 9 %	f 12 %	f 19 %	f 15 %	f 16 %	f 12 %	f 10 %	f 12 %	f 12 %	f 8 %	f 9 %
Çok fazla	f 21 %	f 14 %	f 26 %	f 22 %	f 21 %	f 11 %	f 11 %	f 12 %	f 11 %	f 13 %	f 8 %	f 15 %	f 17 %	f 18 %	f 18 %	f 19 %	f 11 %
Toplam	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %	f 40 %
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tablo 12’de 1. soruya (Makamın seyri, ezgisel çizgisi) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerin % 17,5’inin (7 kişi) orta, % 30’unun (12 kişi) çok, % 52,5’inin (21 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 2. soruya (Seyirde inicilik, çıkıcılık) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 5’inin (2 kişi) hiç, % 2,5’inin (1 kişi) az, % 20’sinin (8 kişi) orta, % 37,5’inin (15 kişi) çok, % 35’inin (14 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 3. soruya (Makamın dizisi) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 7,5’inin (3 kişi) az, % 10’unun (4 kişi) orta, % 17,5’inin (7 kişi) çok, % 65’inin (26 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 4. soruya (Ezginin başlangıç sesi) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 5’inin (2 kişi) hiç, % 7,5’inin (3 kişi) az, % 15’inin (6 kişi) orta, % 17,5’inin (7 kişi) çok, % 55’inin (22 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 5. soruya (Ezginin bitiş sesi ‘tam kalış’) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 2,5’inin (1 kişi) hiç, % 2,5’inin (1 kişi) az, % 10’unun (4 kişi) orta, % 32,5’inin (13 kişi) çok, % 52,5’inin (21 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 6. soruya (Yarım kalışlar) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 15’inin (6 kişi) az, % 35’inin (14 kişi) orta, % 22,5’inin (9 kişi) çok, % 27,5’inin (11 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 7. soruya (Asma kalışlar) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 17,5’inin (7 kişi) az, % 32,5’inin (13 kişi) orta, % 22,5’inin (9 kişi) çok, % 27,5’inin (11 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 8. soruya (Geçkiler) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 10’unun (4 kişi) az, % 30’unun (12 kişi) orta, % 30’unun (12 kişi) çok, % 30’unun (12 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 9. soruya (Daha önce makamı bilinen bir esere, ezgiye benzerlik) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 5’inin (2 kişi) az, % 20’sinin (8 kişi) orta, % 47,5’inin (19 kişi) çok, % 27,5’inin (11 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 10. soruya (Ses alanı) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 5’inin (2 kişi) hiç, % 25’inin (10 kişi) orta, % 37,5’inin (15 kişi) çok, % 32,5’inin (13 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 11. soruya (Kalıplaşmış ezgiler) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 12,5’inin (5 kişi) az, % 27,5’inin (11 kişi) orta, % 40’ının (16 kişi) çok, % 20’sinin (8 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 12. soruya (Perdeler, aralıklar) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 10’unun (4 kişi) az, % 22,5’inin (9 kişi) orta, % 30’unun (12 kişi) çok, % 37,5’inin (15 kişi) çok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 13. soruya (Dörtlü ve beşliler) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 5’inin (2 kişi) hiç, % 12,5’inin (5 kişi) az, % 15’inin (6 kişi) orta, % 25’inin (10 kişi)  ok, % 42,5’inin (17 kişi)  ok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 14. soruya (Eseri daha önce dinlemiş olma) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 2,5’inin (1 kişi) hiç, % 7,5’inin (3 kişi) az, % 15’inin (6 kişi) orta, % 30’unun (12 kişi)  ok, % 45’inin (18 kişi)  ok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 15. soruya (Eseri daha önce icra etmiş olma) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 2,5’inin (1 kişi) hiç, % 7,5’inin (3 kişi) az, % 15’inin (6 kişi) orta, % 30’unun (12 kişi)  ok, % 45’inin (18 kişi)  ok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 16. soruya ( algının perde, tel, pozisyon durumunu düşünmek, göz önünde bulundurmak) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerden % 7,5’inin (3 kişi) hiç, % 12,5’inin (5 kişi) az, % 12,5’inin (5 kişi) orta, % 20’sinin (8 kişi)  ok, % 47,5’inin (19 kişi)  ok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Tablo 12’de 17. soruya (İ sel bilgiler ‘nedeni tarif edilemeyen örtülü bilgiler’) verilen cevaplar incelendiğinde; öğrencilerin % 7,5’inin (3 kişi) hiç, % 12,5’inin (5 kişi) az, % 30’unun (12 kişi) orta, % 22,5’inin (9 kişi)  ok, % 27,5’inin (11 kişi)  ok fazla olduğunu söyledikleri görülmüştür.

Araştırmada anket ile ulaşılan verilere yukarıda değinildikten sonra araştırmanın uygulama boyutu olan öğrencilerin dinledikleri makamları tanıma oranlarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Dinledikleri Makamları Tanıma Oranlarına İlişkin Veriler

Makam Adı	Makamı Tanıyan Öğrenci Sayısı (n)	%	Makamı Tanıyamayan Öğrenci Sayısı (n)	%	Toplam (n)	Toplam %
Bûselik	33	82,5	7	17,5	40	100
Uşşak	28	70	12	30	40	100
Hüseynî	29	72,5	11	27,5	40	100
Nevâ	25	62,5	15	37,5	40	100
Karcıgar	33	82,5	7	17,5	40	100
Kürdî	24	60	16	40	40	100
Hicaz	32	80	8	20	40	100
Rast	31	77,5	9	22,5	40	100
Basit Suzînak	23	57,5	17	42,5	40	100
	Genel (Tanıyan) Oran	71.7	Genel (Tanımayan) Oran	28.3		

Tablo 13. incelendiğinde; % 82,5'inin (33 kişi) Bûselik Makamını, % 70'inin (28 kişi) Uşşak Makamını, % 72,5'inin (29 kişi) Hüseynî Makamını, % 62,5'inin (25 kişi) Nevâ Makamını, % 82,5'inin (33 kişi) Karcıgar Makamını, % 60'ının (24 kişi) Kürdî Makamını, % 80'inin (32 kişi) Hicaz Makamını, % 77,5'inin (31 kişi) Rast Makamını, % 57,5'inin (23 kişi) Basit Suzînak Makamını tanıdığı görülmüştür.

Tablo 13. incelendiğinde; % 17,5'inin (7 kişi) Bûselik Makamını, % 30'unun (12 kişi) Uşşak Makamını, % 27,5'inin (11 kişi) Hüseynî Makamını, % 37,5'inin (15 kişi) Nevâ Makamını, % 17,5'inin (7 kişi) Karcıgar Makamını, % 40'ının (16 kişi) Kürdî Makamını, % 20'sinin (8 kişi) Hicaz Makamını, % 22,5'inin (9 kişi) Rast Makamını, % 42,5'inin (17 kişi) Basit Suzînak Makamını tanıyamadığı görülmüştür.

7. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda, işitilen makamları tanımda, “makamın seyri, ezgisel çizgisi”, “makamın dizisi”, “ezginin başlangıç sesi”, “ezginin bitiş sesi (tam kalış)”,

faktörlerinin çok önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere göre, işitilen makamları tanımada, “seyirde inicilik- çıkıcılık”, “geçkiler”, “daha önce makamı bilinen bir esere, ezgiye benzerlik”, “ses alanı”, “kalıplaşmış ezgiler”, “perdeler, aralıklar”, “dörtlü ve beşliler”, “eseri daha önce dinlemiş olma”, “eseri daha önce icra etmiş olma”, “çalgının perde, tel, pozisyon durumunu düşünmek, göz önünde bulundurmamak” faktörlerinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmaya göre, işitilen makamları tanımada, “yarım kalışlar”, “asma kalışlar”, “içsel bilgiler (nedeni tarif edilemeyen örtülü bilgiler)” faktörlerinin orta derecede önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin seslendirilen seyirlerdeki makamları tanıma oranları en çoktan aza sıralandığında; sırasıyla Bûselik, Karcıgar, Hicaz, Rast, Hüseyinî, Uşşak, Nevâ, Kürdî, makamlarının olduğu görülmüştür. En az tanınan makamın ise Basit Suzînak olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında, öğrencilerin makamları tanıma oranlarının (% 71.7) iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada; katılımcıların ağırlıklı olarak dinlemeyi tercih ettikleri müzik türlerinin Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği olduğu, bireysel çalgılarının Türk müziği ağırlıklı olduğu, makamsal müzik dinlemeye ayırdıkları zamanın fazla olduğu, çalgılarını icra ettikleri yılların fazla olduğu, icraya ayrılan zamanın fazla olduğu, genel repertuvar sayılarının fazla olduğu, öğrencilerin dinledikleri makamları tanımaları üzerinde etkisi olabileceği sonucuna varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin eğitimi aldıkları Türk sanat müziği nazariyatı ve repertuvar derslerinin bu becerilerini geliştirmede katkı sağladığı düşünülebilir. Türk müziği ve makam tanımaya yönelik yapılacak araştırmalarda benzer bir yol izlenerek farklı çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- AKDOĞAN, Bayram (1999). “XV. Yüzyıl Osmanlı Döneminde Türk MüsİKİsİ”, *Diyanet İlmî Dergi*, c. 35, Sayı 1.
- AKDOĞU, Onur (1993). *Türk MüsİKİsİ Nazariyatı Dersleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1347, Sanat-Müzik Dizisi: 33-1, Ankara.
- ARAPGİRLİÖĞLU, Hasan (2003). “Müzİk Teknolojisi ve Yeni Yüzyılda Müzik Eğitimi”, *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, Haz: Cemal Yurga, Malatya.
- BABACAN, Murat Devrim (2015). “Çevrimiçi İşİtme Eğitimi Uygulamalarının Karşılaştırılmalı İncelemesi”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (3), 24-35.
- BAŞUÇUR, İlker Deniz (2013). *İşİtilen Makamı Tanımada Önem Taşıyan Faktörler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GERÇEK, İsmail. Hakkı ve HAŞHAŞ, Sinan (2009). *Türk Müziğinde Basit Makamlar ve Bu Makamların Bağlama Sazında İcrası*. İstanbul: Bakanlar Medya.
- KARADUMAN, İrfan (2011). *Mehmet Zekâi Dede Efendi'nin Makam Anlayışının Türk Din MüsİKİsine Etkileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KARADENİZ, M. Ekrem (1965). *Türk MüsİKİsinin Nazariye ve Esasları*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KARASAR, Niyazi (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (21. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KUTLUĞ, Yakup Fikret (2000). *Türk Musikisinde Makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- LEVENDOĞLU, Nazife Oya (2002). *XIII. Yüzyıldan Günümüze Kadar Varlığını Sürdüren Makamlar ve Değişim Çizgileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ÖZÇELİK, Sadık., KAZKAYASI, Mustafa ve CİVİTÇİ, D. (1998). Müzik Eğitiminin Müzikal İşİtme ve Algılama Üzerine Etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1998-3, 67-76.

ÖZGÜR, Ülkü ve AYDOĞAN, Salih (2015). *Gelenekten Geleceğe Makamsal Türk Müziği*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

ÖZKAN, İsmail Hakkı (2011). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

SAY, Ahmet (2009). *Müziğin Kitabı*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

SIDAL, Ferit (1985). *Türk Musıkîsi Nazariyatı*. Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları.

ŞEN, Ülkü Sevim (2016). *Müzik Estetiği Üzerine*. (II. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

TANRIKORUR, Cinuçen (1998). *Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

YAVUZOĞLU, Nail (2011). *Türk Müziğinde Makamlar ve Seyir Özellikleri*. İstanbul: Pan Yayıncılık.

YAYLA, Fatih (2006). “Müziksel İşitmenin Temel Prensipleri”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28-38.

YILDIZ, Filiz (2013). *Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

eobs.atauni.edu.tr/Program/P3.aspx [Erişim: 20.03.2016].